

ORTADOĞU GÜNDEMİ

23-29 Ocak 2023

2023

■ LEVANT GÜNDEMİ

Suriye

• Uluslararası Gündemde Suriye

İran Dışişleri Bakanı Hüseyin Emir Abdullahiyan, Beşar Esad'ın danışmanı Buseyna Şaban ile görüştü. İki ülke arasındaki ilişkileri stratejik ve çok yönlü olarak tanımlayan Dışişleri Bakanı, iki ülkenin üst düzey yetkililerinin anlaşması sayesinde ilişkilerin farklı yönlerden gelişmeye devam ettiğini belirtti.¹

Rusya Savunma Bakanlığı, Moskova ve Şam'ın Suriye'nin kuzeyindeki Cerrah Askerî Hava Üssü'nü ortak kullanım için restore ettiğini bildirdi. Bakanlık yaptığı açıklamada, "Rus ve Suriye Ordusu, yıkılan Cerrah Hava Üssü'nü restore etti. Rus Hava-Uzay Kuvvetleri ve Suriye Hava Kuvvetlerinin Cerrah Havaalanı'ndaki ortak hava üssü, ülke sınırını korumayı mümkün kılıyor" ifadelerini kullandı.²

Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreterinin Suriye Özel Temsilcisi Geir Pedersen, Suriye'deki çatışmanın kapsamlı bir siyasi çözüme ihtiyacı olduğunu ancak bu çözümün yakın olmadığını belirtti. Suriye halkının 2023'te de büyük karmaşa ve kriz içerisine sıkışıp kaldığını vurgulayan Pedersen açıklamasının devamında, "Bu çatışmanın kapsamlı bir siyasi çözüme ihtiyacı var, başka hiçbir şey işe yaramaz. Ancak çözüm ne yazık ki yakın değil" ifadelerine kullandı.³

• Suriye Rejimi

Suriye Demokratik Güçleri'ne (SDG) bağlı sözde özerk yönetimden ismi açıklanmayan kaynakların iddialarına göre SDG bölgesinde rejim ve muhalif bölgelere gönderilen akaryakıt miktarı arttırılırken iç kullanıma yönelik sevkiyat kısıtlandı. Bunun sebebi olarak bahsi geçen bölgelerde akaryakıt piyasasının yükselmesi ve örgütün bundan pay elde etmek amacı gösterildi. Sözde özerk yönetimin akaryakıtı en çok para verene satma eğiliminde olduğu buna karşın örgütün kontrolündeki bölgelerde çiftçilerin yakıt krizi yaşadığı da detaylarda belirtildi.⁴

YPG'yi temsil eden bir heyet Şam'ı ziyaret ederek Suriyeli yetkililerle görüştü. YPG'den bazı kaynaklar ise görüşmelerin olumlu bir atmosferde geçtiğini bildirdi. Yapılan ziyarette Suriye'nin toprak bütünlüğü ve tek bayrak konusunda tarafların anlaşığı kaydedildi.⁵

1 <https://menafn.com/1105465528/Amir-Abdollahian-holds-meeting-with-consultant-of-Syrian-leader>

2 <https://turkish.aawsat.com/home/article/4116041/şam-ve-moskova-ortak-kullanım-için-suriye'nin-kuzeyindeki-cerrah-hava-üssünü>

3 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bm-suriye-ozel-temsilcisi-pedersen-suriyede-cozum-ne-yazik-ki-yakin-degil/2797484>

4 <https://almohrarmedia.net/ميليشياقتسد-تزيد-كمية-الوقود-لنظام/>

5 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/22012023>

Suriye'nin Birleşmiş Milletler Daimî Temsilcisi Büyükelçi Bessam Sabbağ, dünyadaki ve özellikle Suriye'deki yanlış Amerikan politikalarının, ülkedeki istikrarsızlaşmasına ve kalkınma başarılarının yok olmasına yol açtığını belirtti. Sabbağ, milyonlarca Suriyeliyi güvensiz ve istikrarsız bir duruma sokan, büyük bir bölümünü mülteci ve yerinden edilmiş kişilere dönüştüren ve gıda güvencesini kaybetmelerine neden olanın Washington'ın yıkıcı davranışları olduğunu vurguladı.⁶

• Fırat'ın Doğusu

Deyrizor'a bağlı Ebriha kasabasında sivil kitleler yolları kapatarak SDG'ye karşı protesto gösterilerinde bulundu. Gösterilerde bölgedeki ekonomik şartlar ve SDG elindeki tutuklular meselelerine dair sloganlar atılarak taleplerde bulunuldu. Yerel kaynaklar Ezba köyü başta olmak üzere çevre köylerden de protestoya katılım olduğunu iddia ederken SDG unsurlarının karıştığı hırsızlık ve yağma olaylarının da gösteriye konu olduğu öne sürüldü.⁷

SDG militanları ve bölgedeki sözde polis güçleri Asayiş kuvvetleri, Rakka'da SDG karşıtı gösterilere katılan elliden fazla sivili gözaltına aldı. Bir SDG komutanının Rakka'da bir öğretmen ve kızının katlinden sorumlu olduğu iddiaları sivil halkta infiale yol açarken bu durum nihai olarak geniş çaplı protestolara sebep oldu. Gösterilere doğrudan müdahale etmeyen SDG, takip eden süreçte gösterilere katıldığını tespit ettiği çok sayıda sivilin evine operasyon düzenledi. Bölgedeki muhtelif köylere yayılan bu operasyonda gözaltına alınanlar SDG tarafından yağmacı ve kriminal unsurlar olarak adlandırıldı.⁸

Suriye İnsan Hakları Gözlemevi (SOHR), ocak ayının başından bu yana "Uluslararası Koalisyon" güçlerinin Suriye'nin kuzey ve doğusunda faaliyet gösteren IŞİD hücrelerinin takibi ve ortadan kaldırılması kapsamında SDG ile 11 ortak güvenlik operasyonu gerçekleştirdiğini aktardı. Bu operasyonlarda 2 IŞİD üyesinin öldürüldüğü ve 278 kişinin de tutuklandığı kaydedildi.⁹

• İdlib ve Harekât Bölgeleri

Türkiye ve Suriye, Halep-Lazkiye otoyolunun yeniden açılması amacıyla Lazkiye kırsalında güvenlik toplantıları düzenledi. Bu görüşmelerin ve M4 otoyolunun işlerlik kazanması için süren çabaların iki ülke arasındaki görüşmelerin sahaya yansıyan somut adımı olarak kaydedildi.¹⁰

6 <https://sana.sy/tr/?p=272082>

7 <https://www.qasioun-news.com/ar/articles/259821/مظاهرة-في-دير-الزور-ضد-مليشيات-قسد>

8 <https://www.qasioun-news.com/ar/articles/259879/قسد-تعتقل-عشرات-الأشخاص-بالرقعة-على-خلفية-مظاهرة-أمس>

9 <https://www.syriahr.com/en/285674/>

10 <https://www.syriahr.com/en/285693/>

Esad rejimi birlikleri, ülkenin kuzeyinde yer alan Halep'teki Ramuse Topçu Okulu ile Kuveyris Askerî Havalimanı üzerinden Tel Rifat çevresindeki 3 bölgeye yeni sevkiyat gerçekleştirdi. Rejim ordusundan yaklaşık 3 bin silahlı unsurun bulunduğu sevkiyatlarda çok namlulu roketatar, zırhlı araçlar ve 6 tank yer aldı.¹¹

Gaziantep İl Jandarma Komutanlığı, Suriye Görev Gücü danışmanlığında yapılan istihbarat çalışması neticesinde, yerel adli makamların koordinesinde El Bab Yerel Güvenlik Teşkilatınca terör örgütü IŞİD'e yönelik operasyon düzenlendi. Operasyonda, aralarında örgüt içerisinde sözde kadı olarak faaliyet gösteren teröristin de bulunduğu 16 şüpheli gözaltına alındı.¹²

İsrail-Filistin

ABD ve İsrail Savunma Kuvvetleri (IDF) hem İsraili hem de ABD'li yetkililer tarafından bugüne kadar düzenlenen en önemli ve en büyük ölçekli ortak tatbikatı başlattı. Kudüs Postası adlı internet sitesi, İran'a ve diğer düşmanlara karşı düzenlendiği mesajıyla başlatılan tatbikatın haftalar önce titizlikle planlandığını belirtti.¹³

İsrail'in Cenin'de gerçekleştirdiği ve 9 Filistinlinin katledildiği katliamın ardından Filistin yönetimi, İsrail işgal hükûmetiyle güvenlik koordinasyonunun sona erdirilmesine karar verdi. Filistin Yönetimi Başkanı Mahmud Abbas, kapsamlı bir ulusal vizyon üzerinde anlaşmak ve İsrail saldırılarına karşı safları birleştirmek için tüm Filistin güçlerini acil bir toplantıya çağırdı.¹⁴

İsrail'de gerçekleştirilen bir terör saldırısında yedi kişi öldü ve üç kişi yaralandı. Ülkenin son zamanlarda gördüğü bu en kanlı silahlı saldırı, 27 Ocak akşamı Doğu Kudüs'ün Neve Yaakov yerleşim yerindeki bir sinagogun yakınında düzenlendi. Saldırının Filistinli faili polis tarafından vurularak öldürüldü. Saldırığı Hamas üstlenirken Muhammed Hamada yaptığı açıklamada saldırının El-Aksa camisine yapılan baskınların ve Cenin'e yapılan İsrail saldırılarının karşılığı olduğunu ifade etti.¹⁵

ABD Dışişleri Bakanlığı, Dışişleri Bakanı Antony Blinken'in diplomatik temaslarda bulunmak üzere Mısır, İsrail ve Filistin'i ziyaret edeceğini açıkladı. Blinken'in 30-31 Ocak'ta Kudüs ve Ramallah'a gideceği ve İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, Dışişleri Bakanı Eli Cohen ve diğer üst düzey liderlerle bir araya geleceği bildirildi.¹⁶

11 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/esed-rejimi-tel-rifat-cevresine-askeri-takviye-gonderdi/2795078>

12 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/el-babda-teror-orgutu-deasa-yonelik-operasyonda-15-zanli-tutuklandi/2797650>

13 <https://www.jpost.com/israel-elections/article-729355>

14 <https://www.voaturkce.com/a/israil-filistin-arasindaki-tansiyon-endise-yaratiyor/6936618.html>

15 <https://www.haaretz.com/israel-news/2023-01-27/ty-article/.premium/five-israelis-wounded-in-jerusalem-shooting/00000185-f47b-d4a2-adb5-f47bd70d0000>

16 <https://m.jpost.com/middle-east/article-729746>

Ürdün

Ürdün Dışişleri Bakanı Eymen Safedi, Ürdün'de yayın yapan "El-Memleke" televizyonuna konuk oldu. Yaptığı konuşmada Safedi, "Dışişleri Bakanlığı, Ürdünlülerin işlerini kolaylaştırmak için İstanbul'da bir konsolosluk açmayı planlıyor" açıklamasında bulundu. Ancak Bakan Safedi, konsolosluk açılışına ilişkin bir tarih vermedi.¹⁷

İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, daha önce duyurulmayan sürpriz bir ziyaretle Ürdün'e gitti. İsrail Başbakanlığı tarafından yapılan açıklamada, Netanyahu'nun 24 Ocak'ın sabah saatlerinde Ürdün'e geldiği ve Ürdün Kralı II. Abdullah ile görüştüğü aktarıldı. İki liderin 4 yıldan fazla bir süre sonra yaptığı ilk görüşmede, bölgesel meseleler, güvenlik ve ekonomik iş birliği konularının ele alındığı bildirildi. Netanyahu'nun söz konusu Ürdün ziyareti aynı zamanda göreve gelmesinin ardından yaptığı ilk yurt dışı ziyareti olarak kayıtlara geçti.¹⁸

Mısır Petrol ve Madenî Kaynaklar Bakanlığında yapılan yazılı açıklamada, Petrol ve Madenî Kaynaklar Bakanı Tarık el-Molla'nın Amman'a gerçekleştirdiği ziyarette Ürdün Enerji Bakanı Salih el-Harabişe ile bir araya geldiği belirtildi. Görüşmede Mısır ve Ürdün'ün enerji kaynaklarını çeşitlendirme konuları ele alınırken, iki ülke arasında yeni bir gaz anlaşmasının imzalandığı da açıklandı.¹⁹

Ürdün Kraliyet Divanından yapılan açıklamaya göre Kral II. Abdullah ile Kanada Başbakanı Justin Trudeau 27 Ocak'ta Ottawa'da ikili ilişkilerle son bölgesel ve uluslararası gelişmeleri kapsayan bir görüşme gerçekleştirdi. Görüşmelerin ardından konuşan Kral Abdullah, Ürdün ve Kanada arasındaki güçlü dostluk bağlarından duyduğu memnuniyeti dile getirerek ikili ilişkilerin düzeyinden ve bölgedeki zorluklara karşı yapılan siyasi iş birliğinden gurur duyduğunu ifade etti.²⁰

Lübnan

Uluslararası Af Örgütü, Lübnanlı yetkililere, sekteye uğrayan Beyrut Limanı patlamasıyla ilgili soruşturmanın engellenmemesi çağrısında bulundu. Af Örgütü, yazılı açıklamasında, Lübnan'ın başkenti Beyrut'ta 4 Ağustos 2020'de meydana gelen patlamayla ilgili soruşturma sürecindeki son duruma dikkati çekti. Lübnan Başsavcılığının bugün yaptığı açıklamayla Yargıç Tarık Bitar'ın 13 ay aradan sonra soruşturmayı yeniden başlatma kararını "yok saydığına" işaret eden Af Örgütü, "Lübnan makamları, Beyrut Limanı patlamasıyla ilgili sekteye uğrayan soruşturmanın devam etmesine izin vermeli" ifadesini kullandı.²¹

17 <https://www.ortadoguhaber.com/haber/urdun-istanbulda-konsolosluk-acacak>

18 <https://www.timesofisrael.com/netanyahu-and-abdullah-meet-in-jordan-signaling-they-want-to-move-past-tensions/>

19 <https://www.trthaber.com/haber/dunya/urdun-ile-misir-arasinda-yeni-dogal-gaz-anlasmasi-741287.html>

20 <https://www.jordannews.jo/Section-109/News/King-holds-talks-with-Canada-PM-in-Ottawa-26664>

21 <https://turkish.aawsat.com/home/article/4117876/uluslararası-af-örgütü-lübnan-makamları-liman-patlaması-soruşturmasına-izin>

Lübnan Dışışleri Bakanı Abdullah Bou Habib, Türkiye'nin Lübnan Büyükelçisi Ali Barış Ulusoy ile bir araya geldi. TİKA tarafından Beyrut'taki Lübnan Dışışleri Bakanlığı binasının bazı katlarının onarımının yapılması vesilesiyle yapılan buluşmada Bou Habib, Türk Dışışleri Bakanlığı ve TİKA'ya teşekkür etti.²²

Lübnan Enerji Bakanlığından yapılan duyuruda, QatarEnergy'nin, Lübnan sularında petrol ve gaz rezervleri keşfetmek üzere bu alanda çalışmalarını sürdüren üçlü konsorsiyuma katılacağını belirtti. Konsorsiyumun Lübnan sularındaki 4 ve 9. bloklarda gaz arayacak olan Fransız TotalEnergies ve İtalyan Eni'yi içerdıği bilgisi verildi. Aylarca süren görüşmelerin ardından, QatarEnergy'nin konsorsiyumun yüzde 30'luk hissesini alacağı ve Fransız TotalEnergies ile İtalyan Eni'ye de yüzde 35'er pay bırakılacağı kaydedildi.²³

Ekonomik kriz maaşlarda düşüşe neden olduğu için Washington ilk kez Lübnanlı güvenlik personelinin maaşlarını ödeme kararı aldı. ABD büyükelçisi yaptığı açıklamada, ABD'nin nakit sıkıntısı çeken hükümetinin asker ve polis memurlarının maaşlarını artırmasına yardımcı olmak için Lübnan'a 72 milyon dolarlık yardım yaptığını duyurdu.²⁴

22 <https://www.nna-leb.gov.lb/en/589651/مباسة/bou-habib-turkish-ambassador-inspect-restoration-w>

23 <https://www.tasnimnews.com/tr/news/2023/01/29/2844949/katar-resmi-olarak-lubnan-daki-petrol-ve-doğal-gaz-cikarma-konsorsiyumunun-uyesi-oldu>

24 <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2023/01/25/US-to-top-up-Lebanon-army-police-salaries-for-six-months>

■ IRAK GÜNDEMİ

• Siyaset

Irak Silahlı Kuvvetler Sözcüsü Tümgeneral Yahya Resul, Alman şirketlerinin ülkede başta yenilenebilir enerji, gaz ve petrol olmak üzere çeşitli alanlarda yatırım yapmalarını istediklerini kaydetti. Ayrıca Resul, başbakanın talimatı üzerine (Alman) yatırımcıların tüm sınır ve gümrük kapılarından girişini kolaylaştırmak için kara, hava ve deniz yoluyla gelenlere kapıda direkt giriş vizesi vereceklerini belirtti.²⁵

Sadr Hareketi lideri Mukteda es-Sadr yaptığı yazılı açıklamasında, cuma namazında imamların İsveç'te Kur'an-ı Kerim yakılmasını "sert bir şekilde" kınamasını ve kent merkezine Kur'an-ı Kerim anıtı dikilmesini talep etti.²⁶

Irak Dışişleri Bakanı Fuad Hüseyin'in, İngiliz mevkidaşı James Cleverly ile yaptığı telefon görüşmesinde, Washington'a yapacağı ziyareti ve Irak vatandaşlarının İngiltere'ye olan yasa dışı göçünü gündeme getirdiği aktarıldı. Irak Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, Hüseyin ve Cleverly'nin iki ülke arasındaki ilişkilere ve iş birliğine yönelik fikir alışverişinde bulunduğu kaydedildi. Ayrıca Cleverly'nin ülkesinin Irak kabinesinin ekonomik reformlarına verdiği desteği vurgulayarak, Londra'nın, Bağdat'ın karşı karşıya olduğu zorlukların ortadan kaldırılmasına yardımcı olmak için hiçbir çabadan kaçınmayacağını söylediği belirtildi.²⁷

Irak Cumhurbaşkanlığı Basın Ofisinden yapılan açıklamada, Cumhurbaşkanı Abdullatif Reşid'in Bağdat'ta bir dizi Asya ülkesinin büyükelçisini kabul ettiği belirtildi. Irak ile Asya ülkeleri arasındaki ortak iş birliğini güçlendirmenin önemine vurgu yapan Reşid, Irak'ın terör, şiddet ve savaşın olmadığı yeni bir çağda yaşadığını kaydederek, "Bu mesajı ülkelere iletmenizi dilerim" dedi. Irak'ın komşu ülkelerle iyi ilişkiler içerisinde olduğunu aktaran Reşid, "Komşu ülkeler ve Türkiye ile iyi ilişkilerimiz var, iki ülke arasındaki ilişkilerin daha da güçlenmesini temenni ediyoruz" ifadelerini kullandı.²⁸

Irak Federal Şeffaflık Komisyonu, eski İçişleri Bakanı Osman Ganimi'nin kişisel çıkarları için konumunu kötüye kullanmaktan soruşturulduğunu ve ifadeye çağrıldığını bildirdi. Komisyon tarafından yapılan açıklamaya göre Ganimi, kişisel menfaati için 2,8 dönüm arsa satın almak amacıyla kendisini devlet varlıklarının alım satımına ilişkin düzenlemelerden muaf tutan bir kararname almak için olağanüstü bir oturumda kabineye "gerçeğe uymayan yanlış veriler" sundu. Maliye bakanına sunduğu rapor, arsayı aldığı Di-

25 <https://www.tebaajansi.com/irak/sozcu-resul-alman-yatirimcilara-kapida-direkt-giris-vizesi-verecegiz-h303712.html>

26 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irakta-sadrdan-kuran-i-kerim-yakilmasina-karsi-1-milyon-imza-cagrisi/2794576>

27 <https://www.shafaq.com/en/Iraq-News/Iraq-Britain-s-foreign-ministers-discuss-illegal-migration-of-Iraqis-to-UK>

28 <https://www.tebaajansi.com/irak/cumhurbaskani-resid-turkiye-ile-iyi-iliskilerimiz-var-h303743.html>

vaniye'nin kadastro, belediye ve şehircilik dairesinin sunduğu raporla örtüşmedi. Açıklamada, "Yolsuzlukla Mücadele Merkez Ceza Mahkemesi, eski bakan ve raporu yazan komitenin üyeleri olan üç sanık hakkında ifadeye çağırma kararı aldı" denildi.²⁹

• Güvenlik

Başbakanlık Basın Ofisinden yapılan açıklamaya göre Başbakan Sudani, NATO Müşterek Kuvvetler Komutanı Admiral Stuart Muench ve beraberindeki heyeti kabul etti. Açıklamaya göre Sudani, "Irak'ta güvenliğin önemini ve bunun bölge ve dünya güvenliğine yansımaya" işaret ederek, "Irak güvenlik güçlerinin terörle mücadele kabiliyeti konusunda ileri bir aşamaya ulaştığını" kaydetti. Admiral Muench ise NATO'nun Irak güvenlik güçlerinin yeteneklerini güçlendirmeye devam edeceğini belirtti.³⁰

Irak Yüksek Yargı Konseyi, terör örgütü IŞİD üyesi 14 teröristin idam cezasına çarptırıldığını açıkladı. Cezanın terör yasasının dördüncü maddesine dayandığı aktarıldı. Irak Adalet Bakanlığı, 2016'da Spyker Katliamı'nın 36 failine idam cezası verildiğini duyurmuştu.³¹

Irak Ortak Operasyonlar Komutanlığından yapılan açıklamaya göre, Ortak Operasyonlar Komutan Yardımcısı Korgeneral Kays Halaf el-Muhammedavi, Federal Polis Kuvvetleri Komutanı ve Planlama Dairesi Müdürünün huzurunda NATO'nun Irak Misyonu Komutanı General Giovanni M. Iannucci ile bir araya geldi. Toplantıda başta koordinasyon ve iş birliği olmak üzere birçok ortak çıkar konusu ele alındı. Ayrıca iki tarafın başta eğitim ve yeterlilik olmak üzere ortak alan ve konularda ikili ilişkilerin geliştirilmesi ve iş birliğinin güçlendirilmesi, çalıştaylar ve seminerler düzenlenmesinin önemini tartıştığı kaydedildi.³²

• Ekonomi

Irak Temizeller Kurulu, Selahaddin vilayetinde yapılan inceleme ve soruşturmalar neticesinde Sünni Vakfı Mühendislik Genel Müdürüne ek olarak dört kişinin "yolsuzluk" şüphesiyle gözaltına alındığını açıkladı. Açıklamada, söz konusu kişilerin kamu bütçesinden 1 milyar 571 milyon 800 bin dinar tutarında bir meblağı "boşa harcadıkları" ifade edildi. Yolsuzlukla Mücadele Yüksek Komisyonu ile yapılan koordinasyon, Bağdat Soruşturma Müdürlüğü'ne bağlı teftiş ekibinin yardımı ve saha incelemeleri neticesinde Selahaddin vilayetindeki demir minarelerin her birine 56 milyon 500 bin dinar harcadığı tespit

29 <https://turkish.aawsat.com/home/article/4120431/irak-federal-seffalik-komisyonu-eski-icisleri-bakani-ve-uc-eski-valinin>

30 <https://ina.iq/turkmen/37293-babakan-sudani-irakn-nato-muterek-kuvvetler-komutan-muenchi-kabul-etti.html>

31 <https://www.shafaq.com/en/Iraq-News/Court-sentences-14-ISIS-militants-to-death-for-their-involvement-in-the-Speicher-massacre>

32 <https://ina.iq/turkmen/37344-korgeneral-muhammedavi-nato-misyonu-ile-eitim-dosyalarn-gorutu.html>

edildi. Selahaddin mahkemesi, Irak Ceza Kanunu'nun 340. maddesi uyarınca dört şahıs hakkında tutuklama kararı verdi.³³

ABD'nin Bağdat Büyükelçisi Alina Romanowski, ülkesinin Irak'taki bankacılık sistemini geliştirmeye ve uluslararası bankalara bağlamaya çalıştığını söyledi. Romanowski, ABD'nin Irak Merkez Bankasının koordinasyonunda yurt dışında dolar aklama ve Irak'tan para kaçakçılığı teşebbüslerinin engellediğini dile getirdi. ABD'li büyükelçi, bu işlemin iki yıl önce Irak bankaları tarafından ABD Federal Bankası ile Irak Merkez Bankası arasında bir anlaşma olacak şekilde yürütüldüğünü vurguladı. Romanowski, durumu sürekli takip ettiklerini ve yetkililerle temasa geçtiklerini belirterek, Irak Merkez Bankası ile uyum içinde çalıştıklarını söyledi.³⁴

Irak Federal Yüksek Mahkemesi (IFYM), merkezî yönetimin Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'ne (IKBY) bütçe aktarılması yönünde aldığı kararın anayasaya uygun olmadığına hükmetti. Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) Başkanı Mesut Barzani mahkemenin aldığı karar hakkında «düşmanca» nitelemesinde bulunarak, «Herkes bilmeli ki Kürtlerin hükûmetin kurulması için kurulan 'Devleti Yönetme Koalisyonu'na katılması açık, şeffaf ve herkesin onayladığı bir programa dayanıyor. Meşru hak olarak gördüğümüz IKBY'ye mali bütçenin gönderilmesi bu programın bir parçasıydı. Federal Mahkemenin kararı, IKBY'den önce Irak'taki siyasete, hükûmete ve Devleti Yönetme Koalisyonu'nun programına aykırı bir karardır» ifadelerini kullandı.³⁵

Başbakan Sudani, dolar kurundaki dalgalanmayı kontrol etmek için bir dizi karar yayımladıktan sonra ülkenin merkez bankası ve ticaret bankası başkanlarını değiştirdi.³⁶ Sudani, Merkez Bankası Başkanı Mustafa Galip Muhlif'i görevden alarak yerine Merkez Bankasının eski başkanı Ali Muhsin Allavi'yi vekâleten göreve atadı. Başbakan ayrıca Irak Ticaret Bankası (TBI) Müdürü Selim Cevad el Celabi'yi emekliye ayırdı ve yerine Irak Sanayi Bankası Genel Müdürü Bilal el-Hamdani'yi atadı.³⁷ Sudani'nin Merkez Bankası Başkanlığı'na Allavi'yi vekâleten atanmasıyla birlikte yükselen döviz kurunda düşüş yaşandı. Muhlif'in yerine Ali Muhsin Allavi'nin vekâleten atanmasıyla dolar kurunun 1160 dinara kadar gerilediği kaydedildi.³⁸ Düşüşün geçici olması ve dinarın dolar karşısında değer kaybetmeye devam etmesi gösterilere yol açtı. Bağdat'ta Merkez Bankası binası yakınında toplanan göstericiler, hükûmete seslenerek dinarın değer kaybetmesinin durdurulmasını istedi. Bağdat'taki gösteriye güneydeki vilayetlerden de katılım oldu.³⁹

33 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/24012023>

34 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/85858-ABD:-Irak%27ta-dolara-m%C3%BCdahale-etmedik>

35 <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/irakta-federal-mahkeme-bagdatin-erbile-butce-gonderme-kararini-iptal-etti/2797181>

36 <https://www.ft.com/content/a278648c-878e-451d-9319-0633a61d59c9>

37 <https://www.rudaw.net/turkish/middleeast/iraq/23012023>

38 <https://www.tebaajansi.com/ekonomi/merkez-bankasi-baskani-degisince-dolar-kuru-dustu-h303721.html>

39 <https://www.reuters.com/world/middle-east/hundreds-protest-baghdad-over-iraqi-dinars-slide-2023-01-25/>

Şii Koordinasyon Çerçevesi liderlerinden Cebbar Udeh düzenlediği basın toplantısında, “Irak ile Rusya arasında tahıl ve askerî teçhizat tedarikinde ticaret hacmi milyarlarca doları aştı” dedi. Udeh, “Rusya, Irak’ın en önemli tahıl tedarik kaynaklarından biri olarak kabul ediliyor ve her iki ülke de ticari ilişkileri güçlendirmek istiyor” ifadelerini kullandı. Iraklı siyasetçi, Rusya’nın Irak’tan ikili ticarete Rus rublesi veya Çin yuanını kullanmasını resmen istediğini aktardı.⁴⁰

• Sağlık ve Sosyal Hayat

Irak Turizm Bakanlığı Eski Eserler Genel Müdürlüğü, 2022’de arkeolojik alanların geliştirilmesi ve yenilenmesi için üniversiteler ve yabancı kuruluşlarla 47 sözleşme imzaladı. 33 yeni anlaşma ve 14 sözleşmenin yeniden gündeme getirilmesiyle oluşturulan projeler, İKBY’nin tüm vilayetlerinde kazı, arazi etüdü, yenileme ve miras alanlarının korunmasına odaklanıyor. Eski Eserler Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan verilere göre, 2022’deki kazı, arazi etüdü, yenileme ve kültürel miras alanlarını koruma projelerinin toplam sayısı 114 olup, bunların 95’i üniversitelerin ve yabancı uzmanların çalışmalarıyla çoğunlukla Erbil ve Süleymaniye’deki kazı alanlarında vücut buldu.⁴¹

Irak Başbakanlığından yapılan açıklamada, Başbakan Sudani’nin Yezidi Miri Hazım Tahsin Beg ile bir araya geldiği belirtildi. Yezidi Miri’ne ziyarette Irak Parlamentosundaki Yezidi milletvekilleri, din adamları, şeyhler ve önde gelen kişiler eşlik etti. Görüşmede Sudani’nin, Yezidilere büyük saygısının olduğunu dile getirdiği belirtildi. Yezidi Miri’nin ise Sincar’daki mülklerin tescili kararı için Yezidiler adına Sudani’ye teşekkür ettiği kaydedildi.⁴²

40 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/85971-'Rusya,-Irak'tan-ikili-ticarete-dolar-kullanmamasini-istedi>

41 https://gov.krd/dmi-en/activities/news-and-press-releases/2023/january/kr-g-signs-47-contracts-to-reno-vate-historic-sites/?s=09&fbclid=IwAR3cVSHYhLDdmXq4cqpk1JLnLm5v3z673ALgsSAXwxbyV_ogwjwK2Z-izl

42 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/85872-Ezidi-Miri-ile-görüşen-Sudani:-Ezidilere-büyük-saygım-var>

■ IKBY GÜNDEMİ

• Siyaset

Kürdistan Demokratik Partisi (KDP) ile Kürdistan Yurtseverler Birliği (KYB) politbürolarından oluşan üst düzey heyetler, 28 Ocak'ta Süleymaniye'de bir araya geldi. Erbil'den Süleymaniye'ye giden KDP heyetinde politbüro üyeleri Mahmut Muhammed, Hemin Havrami, Ali Hüseyin, Piştivan Sadık ile merkez komite üyeleri Umed Sabah ve Cafer Eminki yer aldı. Toplantıya ev sahipliği yapan KYB heyetinden ise Kubat Talabani, Kosrat Resul, Aso Mamend ve Dara Reşit ile yönetim kurulu üyeleri Miran Muhammed ve Ahmed Askeri yer aldı. Toplantıdan sonra yapılan KYB ve KDP ortak açıklamasına göre, toplantıda yerel ve bölgesel gelişmeler, Irak Kürt Bölgesel Yönetimi'ndeki (IKBY) son durum, iç sorunlar ve iki taraf arasında geçmişte varılan mutabakatla çeşitli konular ele alındı.⁴³ Öte yandan ilgili toplantıya ABD ve İngiltere'nin destek verdiği belirtildi. ABD'nin Erbil Başkonsoloslğunun resmî Twitter hesabından yapılan açıklamada, "IKBY'de ortaklığımızın menfaatleri doğrultusunda, aralarındaki ilişkileri düzeltmek amacıyla attıkları adımları memnuniyetle karşılıyoruz" denildi. Ayrıca İngiltere'nin Erbil Başkonsoloslğunun resmî Twitter hesabından yapılan açıklamada, KDP ile KYB arasındaki toplantının ortak çıkarların ilk adımı olduğu belirtilerek, "Dört gözle gelecek toplantıların sonuçlarını bekliyoruz" ifadesi kullanıldı.⁴⁴

IKBY Başkanı Neçirvan Barzani Ankara'yı ziyaret ederek Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde bir araya geldi.⁴⁵ Basına kapalı gerçekleşen toplantıda, Erbil ve Bağdat ile Ankara ilişkileri ele alındı. Görüşmeye ilişkin açıklamada bulunan IKBY Başkanlığı, toplantıda Irak'ta kurulan yeni hükûmet, Erbil ve Ankara ilişkileriyle enerji konusunun masaya yatırıldığını aktardı.⁴⁶

IKBY Parlamentosu Başkanlığı, parlamentodaki partilerin grup başkanlarıyla bir araya geldi. Gerçekleştirilen toplantıda IKBY Bağımsız Yüksek Seçim ve Referandum Kurulunun (BYSRK) yeniden etkinleştirilmesi, seçim yasasında değişiklik yapılması ve çoklu seçim bölgesi yönetmeliği konuları ele alındı. Ayrı ayrı basın toplantısı düzenleyen KYB Grup Başkanı Ziyad Cabbar ve KDP Grup Başkanı Zana Mele Halid, toplantının olumlu geçtiğine dikkat çekti. Cabbar, "Bütün siyasi partiler, seçimlerin zamanında yapılması ve seçim yasasının değiştirilmesi konusunda anlaştılar" derken Halid ise seçimin önündeki yasal engellerin kaldırılması için çalışmaların bir an önce yapılması gerektiğini vurguladıklarını söyledi.⁴⁷ Diğer yandan Parlamento Başkanlığı ile grup başkanları arasında

43 <https://haremnews.com/details/38749>

44 <https://www.pukmedia.com/KS/Details/195007>

45 <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-ikby-baskani-barzaniyi-kabul-etti/2798315>

46 <https://presidency.gov.krd/president-nechirvan-barzani-meets-with-president-erdogan/>

47 <https://xendan.org/detailnews.aspx?jimare=160749&babet=1&relat=1024>

hiçbir konuda anlaşmaya varılmadığı aktarıldı. BYSRK ise iki ay içerisinde seçim yapılmasına yönelik net bir karar alınmazsa bu yıl da seçim yapılmayacağını açıkladı. BYSRK Sözcüsü Şirvan Zrar, seçimin başarılı bir şekilde yapılmasının temel gerekleri olan beş ihtiyaçtan hiçbirinin hazır olmadığını belirterek nisan ayına kadar seçim yapılmasına yönelik net bir karar alınmazsa bu yıl da seçim yapılmasının mümkün olmayacağını vurguladı.⁴⁸ Geçen hafta IKBY Başkanlık Divanı Başkanı Fevzi Hariri, Başkan Neçirvan Barzani'nin önümüzdeki iki ay içerisinde seçim tarihini belirleyeceğini duyurmuştu.⁴⁹

ABD Ulusal Güvenlik Konseyinin Ortadoğu ve Afrika Direktörü Brett McGurk, 21 Ocak'ta Erbil'e geldi. McGurk'un yeniden Erbil'e gelme amacının KDP ile KYB arasında tırmanan gerilimin sonlandırılması olduğu yönünde bilgiler aktarıldı. Ayrıca söz konusu haberde Irak'ta ABD'nin stratejik ortağının IKBY olduğu ve bölgenin geleceğinin KDP ile KYB rekabetine teslim edilmeyeceği vurgulandı.⁵⁰

• Güvenlik

Terör örgütü PKK'nın Irak'taki siyasi yapılanması olan Tevgera Azadi Eş Başkanı Selam Abdullah, asayiş teftiş noktasında gözaltına alındı. Süleymaniye'ye bağlı Raparin Asayiş Sözcüsü Aram Mela, Abdullah'ın arabasındaki birkaç kişiyle teftiş noktasında durmadığı ve güvenlik güçleriyle tartıştığı açıklamasında bulundu.⁵¹ Olay sonrası Raparin Asayiş önünde bir araya gelen ve aralarında Tevgera Azadi Eş Başkanı Tara Hüseyin'in de bulunduğu bir grubun Abdullah'ın gözaltına alınmasını protesto ettiği kaydedildi. Hüseyin, Abdullah'ın serbest bırakılmaması durumunda eylemlerinin farklı şekillerde boyutlanacağını ifade ederek bölgenin güvenlik güçlerine tehdit mesajı gönderdi.

• Ekonomi

Irak Federal Yüksek Mahkemesinin (IFYM) Bağdat'ın, Erbil'e mali haklar kapsamında aylık olarak yaptığı ödemelerin anayasaya aykırı olduğunu savunarak uygulamanın iptaline karar verdi. İlgili karar, Vasit Valisi Muhammed Mayahi ile Irak Parlamentosunun bağımsız Milletvekili Mustafa Sened'in şikâyeti üzerine alındı.⁵² Irak Parlamentosu, IKBY'nin federal bütçedeki payı konusunda aylarca süren görüşmelerin ardından Mart 2021'de bir bütçe yasasını kabul etmişti. Ancak Erbil ve Bağdat'ın yasaya uymamakla birlikte birbirlerini suçlamasıyla yasa tam olarak uygulanamadı. Bağdat, o zamandan beri IKBY'ye aylık 200 milyar (125 milyon dolar) bütçe payı gönderdi. Muhammed Şiya es-Sudani liderliğinde kurulan yeni Irak hükûmeti de 2022 yılının Kasım ve Aralık ayları

48 <https://www.bwar.news/?per=posts&pewakraw=view&id=4756>

49 <https://www.rudaw.net/turkish/kurdistan/230120234>

50 <https://www.youtube.com/watch?v=lefRx3hHRBY>

51 <https://www.rudaw.net/sorani/kurdistan/280120234>

52 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=11932 https://drawmedia.net/page_detail?smart-id=11932

için IKBY'ye 400 milyar (250 milyon dolar) Irak dinarı göndermeyi onayladı. Öte yandan Irak'ta 2023 bütçe yasasıyla ilgili görüşmeler sürüyor. IKBY kararları ilgili yayımladığı açıklamada, kararı reddettiklerini bildirerek Sudani kabinesini kararı uygulamamaya çağırıyordu. Açıklamada söz konusu kararın, son dönemde iyileşen Erbil-Bağdat ilişkilerine zarar vereceği ifade edildi.⁵³ Diğer yandan IKBY Başkanı Neçirvan Barzani, bu kararın sadece Irak vatandaşı olan ve IKBY yaşayanlarına değil tüm sürece, siyasi istikrara ve Irak federal hükûmetiyle varılan tüm anlaşmalara yöneldiğini belirtti.⁵⁴ Bununla birlikte 8 Türkmen parti IKBY aleyhine alınan IFYM kararının Baas rejimi kararlarını hatırlattığını açıkladı. Bu bağlamda Türkmen Kalkınma Partisi, Millet Grubu, Türkmen Demokrat Hareketi, Türkmen Demokrat Partisi, Türkmen Liberal Cemaati, Türkmen Aydınlar Cemiyeti, Türkmen Doğuş Partisi ve Türkmen Gençlik Birliği tarafından yayımlanan ortak açıklamada, IFYM tarafından alınan kararın reddedildiği açıklandı.⁵⁵

• Sağlık ve Sosyal Hayat

IKBY Medya ve Bilgi Ofisi tarafından yaptığı açıklamada, IKBY'de yaklaşık 655 bin sığınmacı ile 248 binden fazla mültecinin yaşadığı belirtildi. IKBY İçişleri Bakanlığına bağlı Göç ve Göçmenler Müdürlüğünün verilerine dayanılarak yapılan açıklamada, IKBY'deki kamplarda 490 bin 92 sığınmacı kaldığı duyuruldu. Açıklamada ayrıca, 174 bin 707 sığınmacının kamplarda olduğu belirtilirken, 102 kişinin evlerine dönüş yaptığı kaydedildi. 2022'de IKBY'de kalan mülteci sayısı 93 bin 966'ydı. Kamp dışında yaşayan mülteci sayısı ise 154 bin 468'ken, bunlardan 367 kişi evlerine dönüş yaptı ve 482 yeni mülteci kamplara yerleştirildi.⁵⁶

IKBY Kimlik Genel Müdürlüğü tarafından yapılan açıklamaya göre, 2022 yılında IKBY nüfusu 6 milyonu aştı. 16 Ocak'ta Kimlik Genel Müdürlüğü Sözcüsü Keyfi Ömer düzenlediği basın toplantısında, vilayet bazında Süleymaniye'nin 2 milyon 226 bin 523 kişi ile nüfus sıralamasında ilk sırada olduğunu belirtirken, Erbil'in 2 milyon 225 bin 534 kişiyle ikinci sırada olduğunu, ardından Duhok'un bir milyon 444 bin 427 ile üçüncü ve Halepçe'nin de 206 bin 790 kişiyle dördüncü sırada yer aldığını duyurdu.⁵⁷

53 <https://www.kurdistan24.net/tr/story/85912-Kürdistan-Bölgesi-Hükümeti:-Federal-Mahkeme'nin-kararına-karşinet-bir-tavir-alınmalı>

54 <https://www.kdp.info/a/d.aspx?s=040000&l=13&a=135965>

55 <https://xendan.org/detailnews.aspx?jimare=160892&babet=1&relat=1024>

56 <https://esta.krd/223743/>

57 <https://mewdamedia.com/articles/29442>

■ KÖRFEZ GÜNDEMİ

• Güvenlik

Geçtiğimiz hafta KİK Silahlı Kuvvetler Askerî Medya Çalışma Grubu, KİK Silahlı Kuvvetler Ahlaki Rehberlik ve Halkla İlişkiler Müdürlüklerinin katılımıyla birlikte 25 Ocak tarihinde Riyad'da bir araya geldi. Gerçekleştirilen toplantıyla ilgili yayımlanan resmî haberlerde toplantıda askerî medya alanıyla ilgili güncel gelişmelerin değerlendirildiği aktarıldı.⁵⁸

• Ekonomi

Medyada 2023 yılında Körfez ekonomilerinin nasıl işleyeceğine dair yeni çalışmalar yayımlandı. Yayımlanan raporda ham petrol fiyatlarındaki görece düşüş nedeniyle 2022 yılına nazaran Körfez ekonomilerinin değer kaybedeceği yazıldı. Ancak konu üzerinden Körfezli uzmanlar tarafından yapılan değerlendirmelerin ise ters yönde olduğu görülmüştür. Konuyla ilgili açıklamada bulunan BAE NBD Bankası Araştırma Başkanı Hatice Hakk'ın, "2023 için görünüm, zayıf dış ortam göz önüne alındığında daha temkinli görünüyor. Ancak KİK ülkeleri muhtemelen GSYİH büyümesi açısından birçok gelişmiş ekonomiyi geride bırakmaya devam edecek." açıklamasını yaptı. Bununla birlikte raporda, Körfez'de yansıyan yüksek enflasyon oranlarının, 2023 yılının 2022 yılına nazaran Körfez için daha az verimli olmasına neden olacağı aktarıldı.⁵⁹

• Siyaset

Katar Emiri Şeyh Temim bin Hamed ile Bahreyn Veliht Prensi Selman bin Hamed Al Halife arasında bir telefon görüşmesi gerçekleştirildi. 26 Ocak tarihinde gerçekleştirilen görüşmenin ardından Bahreyn Kraliyeti tarafından yapılan resmî açıklamada, görüşmenin hayırlara vesile olması temenni edildi. Keza görüşme, Katar ablukasından sonra ikili arasında gerçekleştirilen ilk resmî görüşme oldu. Katar tarafından yapılan resmî açıklamada ise Bahreyn yönetimiyle temasların sürdürüleceği açıklandı.⁶⁰

Körfez'in siyasi gündemiyle ilgili gündeme yansıyan bir diğer önemli gelişme de İsveç'teki Türk Büyükelçiliği binası önünde eylem gerçekleştiren kişinin ikinci kez benzer eylemde bulunmasıyla ilgili oldu. 27 Ocak tarihinde ikinci kez eylemde bulunan kişinin Kopenhag'daki Türk Büyükelçiliği binası önünde Kur'an'ı Kerim'i bir kez daha yakması üzerinden, Körfez'den gelen tepkinin bir önceki tepkiden daha sert olduğu görüldü. Konu üzerinden Suudi Arabistan ve Kuveyt Dışişleri Bakanlıkları tarafından yapılan resmî açıklamalarda, Avrupalı ülkelere eyleme tepki verilmesi istenmiştir. Bu doğrultuda

58 <https://www.gcc-sg.org/ar-sa/MediaCenter/NewsCooperation/News/Pages/news2023-1-25-13.aspx>

59 <https://arabi21.com/story/1489659/ما-السبب-في-2023-اقتصاد-دول-الخليج-في-استطلاع-لخبراء-يتوقع-تباطؤ-اقتصاد-دول-الخليج-في-2023-ما-السبب>

60 <https://www.skynewsarabia.com/middle-east/1591648-middle-east/1591648-اتصال-هاتفى-بين-هاتفي-اتصال-عهد-البحرين-وامير-دولة-قطر-ولي>

Suudi Arabistan tarafından yapılan yazılı açıklamada, “Son dönemde bazı Avrupa başkentlerinde ifade özgürlüğü bahanesiyle bariz eylemler tekrarlanırken, bu uygulamaların durdurulmasına yönelik net bir tepki verilmedi” beyanında bulunuldu. Bununla birlikte açıklamada bulunan KİK Genel Sekreteri Nayif Mübarek el-Hacref, failin derhâl cezalandırılmasının gerektiğini ifade etti.^{61 62}

Bir diğer siyasi gelişme ise Suudi Arabistan Veliht Prensi Muhammed bin Selman’ın, Ürdün Veliht Prensi Hüseyin bin Abdullah ve Umman Sultanı Heysem bin Tarık’ın oğlu Gençlik ve Spor Bakanı Yezen bin Heysem’i Suudi Arabistan El-Ula’da ağırlamasıyla ilgili oldu. Sosyal medya üzerinden paylaşılan görüntülerde toplantının bir restoranda gerçekleştirildiği görüldü.⁶³

Bir diğer siyasi gelişme ise BAE Devlet Başkanı Muhammed bin Zayid’in Pakistan’a ziyaret gerçekleştirmesiyle ilgili oldu. 25 Ocak tarihinde Pakistan Başbakanı Şahbaz Şerif tarafından karşılanan Muhammed bin Zayid’in ziyaretinin kısa sürdüğü aktarılmıştır. Bununla birlikte görüşme sırasında ikili ilişkilerin yanı sıra, Pakistan’da 2022 yılın son aylarında yaşanan sel felaketinin ardından Pakistan’daki genel durum değerlendirildiği bilgisi aktarıldı. Keza BAE’nin, doğal afetlerin neden olduğu zararların düzeltilebilmesi için Pakistan’a finansal yardımlarını artıracığı bildirildi. Bunlarla birlikte BAE’nin, özel hekim ve tabiplerinden oluşan bir heyetin, Pakistan’daki 50 köyde ve toplamda 30 milyon hastaya sağlık hizmetinin verileceğini bildirdiği aktarılmıştır. Muhammed bin Zayid’in projeye “Dert Etmeyin” (لا تشيلون هم) adını verdiği öğrenildi.⁶⁴

61 <https://www.yenisafak.com/ar/world/3706332>

62 <https://www.gcc-sg.org/ar-sa/MediaCenter/NewsCooperation/News/Pages/news2023-01-28-2.aspx>

63 <https://arabic.cnn.com/middle-east/article/2023/01/28/mbs-oman-sultan-son-cp-jordan-video>

64 <https://www.alkhaleej.ae/2023-01-28/الدار-أخبار-الإمارات/أخبار-من-باكستان-جديدة-في-أخبار-من-الإمارات-أخبار-الدار>

■ KUZZEY AFRİKA GÜNDEMİ

• Siyaset

Kuzey Afrika'daki iç siyaset ve dış politika gelişmeleri incelendiğinde bu hafta on altı temel gelişme ön plana çıkmaktadır.

Bu kapsamda öne çıkan ilk gelişme Fas'ta iç siyaset bağlamında Temsilciler Meclisi'nin Fas vatandaşlığı almak için Amaziğ kimliğine sahip olmayı şart koşmaya başlamasıdır. Fas Temsilciler Meclisi, Fas vatandaşlığına başvuranların Amaziğ diline yeterli düzeyde hâkim olmalarını zorunlu kılan bir yasa tasarısını ezici bir çoğunlukla kabul etti. Yasa, 1.58.250 sayılı Dahir'in 11. maddesini, Amaziğ dilini Arapçanın yanı sıra ülkenin resmî dillerinden biri olarak ilan eden Fas Anayasası'na uygun hâle getirmek amacıyla değiştirmektedir. Yasa uyarınca vatandaşlığa kabul edilebilmek için Arapça ve Amaziğ dillerinden en az birinde yeterlilik şartı aranacaktır. Yasa tasarısı, Fas ve Kuzey Afrika'daki Amaziğ halkı tarafından kutlanan Amaziğ yeni yılı Yennayer'den kısa bir süre sonra kabul edildi.⁶⁵

Öne çıkan ikinci gelişme Fas ile diplomatik ilişkilerini geliştirme isteğini yinelemeye devam eden ve geleneksel müttefiklerden biri olan ABD, önceliğinin Sahra anlaşmazlığına adil ve kalıcı bir çözüm getirecek inandırıcı bir süreci desteklemek olduğunu söylemesidir. ABD'nin eski Haiti Büyükelçisi ve Uluslararası Örgüt İşlerinden sorumlu Dışişleri Bakan Yardımcısı Michele Sison, ABD'nin Fas'ın Özerklik Planına verdiği desteği yineledi ve bu planı Batı Sahra ihtilafına yönelik "ciddi, güvenilir ve gerçekçi bir çözüm" olarak nitelendirdi. Sison'un söz konusu açıklamaları, bugün Rabat'ta Fas Dışişleri Bakanı Nasır Burita ile yaptığı görüşmenin ardından düzenlenen basın toplantısında geldi. Burita ile görüşmesinde Sison, ABD'nin Staffan de Mistura'nın Batı Sahra'daki BM siyasi sürecini yönlendirme çabalarını desteklediğini açıkladı. Sison, Birleşmiş Milletler Batı Sahra Referandumu Misyonunun (MINURSO) barışı koruma operasyonlarını ne kadar desteklediklerini ve BM öncülüğündeki barış süreci için gerekli koşulları korumaya devam etmelerinin ne kadar önemli olduğunu vurguladı. Bununla beraber bakan yardımcısı, ABD'nin en büyük amacının Sahra sorununa adil ve uzun süreli bir çözümle sonuçlanacak uluslararası destekli, güvenilir bir süreci desteklemek olduğunu vurguladı.⁶⁶

Üçüncü gelişme de tıpkı ABD gibi Irak da Batı Sahra konusunda Fas'a desteğini açıklamasıdır. Irak'ın desteğini yinelemesi, Fas Dışişleri Bakanı'nın, Fas'ın Bağdat'taki büyükelçiliğinin açılışını yaptığı sırada gerçekleşti. Fas Dışişleri Bakanlığı, 28 Ocak Cumar-

65 <https://www.morocoworldnews.com/2023/01/353700/house-of-representatives-sets-amazigh-as-condition-to-obtain-moroccan-citizenship>

66 <https://www.morocoworldnews.com/2023/01/353717/western-sahara-us-reiterates-support-for-morocco-autonomy-plan>

tesisi günü yaptığı açıklamada Irak Dışişleri Bakanı Fuat Hüseyin'in ülkesinin Fas'ın toprak bütünlüğüne ve Sahra üzerindeki egemenliğine verdiği desteği ifade ettiğini bildirdi. Hüseyin, açıklamayı Irak'ın başkenti Bağdat'ta Faslı mevkidaşı Nasır Burita ile birlikte düzenlediği basın toplantısında yaptı. İki dışişleri bakanı Bağdat'ta bir araya gelerek Fas ve Irak arasındaki bağların ikili bazda güçlendirilmesine yönelik çeşitli tedbirleri ele aldı. İkili, görüşmelerinin ardından Fas ve Irak'tan temsilcilerin katıldığı bir törenle Fas'ın başkent Bağdat'taki büyükelçiliğinin açılışını yaptı. Fas Dışişleri Bakanı ziyaretinin Fas-İrak ilişkilerinde bir dönüm noktası olmasını ve başta siyaset, ekonomi, güvenlik ve terörle mücadele olmak üzere tüm alanlarda daha fazla iş birliği ve bilgi paylaşımını teşvik etmesini umduğunu açıkça ifade etti.⁶⁷

Dördüncü gelişme ise Fas dış politikasında bu haftanın öne çıkan son gelişmesi olan Avrupa Komisyonu üyesi Oliver Varhelyi'nin şubat ayında Fas'ı ziyaret edeceğini duyurmasıdır. Son dönemlerde AB, Fas ile yakın ilişkiler kurmaya çalışmaktadır. Geçtiğimiz günlerde ABD'nin Fas'a Batı Sahra konusunda desteğini yinelemesi üzerine AB de Fas ile ilişkilerini geliştirmesi gerektiğini açıklamıştı. Avrupa Parlamentosu geçtiğimiz günlerde Fas'ı kınayan bir kararı kabul ederek gerginliğe neden olmuştu. Fas Dışişleri Bakanlığı pazar günü yaptığı açıklamada, Avrupa Komisyonu'nun Komşuluk ve Genişleme Politikasından sorumlu Üyesi Oliver Varhelyi'nin 20 Şubat'ta Fas'ı ziyaret edeceğini duyurdu. Açıklama, Avrupalı yetkiliyle Fas Dışişleri Bakanı Nasır Burita arasında gerçekleşen bir telefon görüşmesinin ardından geldi. Varhelyi attığı tweette "Bugün Bakan Burita ile harika bir görüşme gerçekleştirdik" dedi. Bununla beraber Varhelyi, "Fas'a 20 Şubat haftasında gerçekleştireceğim seyahatim boyunca irtibatla kalmaya karar verdik. Fas Parlamentosu karar üzerine özel bir oturum düzenledi ve milletvekilleri kararı tartışarak Fas'ın Avrupalı müttefikleriyle ilişkilerini yeniden değerlendirme kararı aldı" ifadelerini kullandı.⁶⁸

Beşinci gelişme ise Cezayir'de yaşanmıştır. Bu hafta Cezayir siyaseti ve dış politikasında Başkanlık Konseyi Başkanı Muhammed el-Menfi'nin Trablus'ta Cezayir Dışişleri Bakanı ile görüşmesi öne çıkan temel gelişmedir. Cezayir Dışişleri Bakanı Ramtan Lamamra, Arap Dışişleri Bakanları İstişare Konferansı çalışmalarına katılmak üzere pazar sabahı Trablus'a gelerek Menfi ile görüşü. Başkanlık Konseyi Başkanı'nın basın ofisinden yapılan açıklamada tarafların iki ülke arasındaki iş birliği ve ortak planlama fırsatlarını ele aldığı kaydedildi. Ayrıca Cezayir'in komşu ülkesi Libya'da istikrarın sağlanması ve mümkün olan en kısa sürede seçimlerin yapılması yönündeki çabalarının vurgulandığı bildirildi.⁶⁹

67 <https://www.morocoworldnews.com/2023/01/353750/iraq-reiterates-support-for-moroccos-sovereignty-over-sahara>

68 <https://www.morocoworldnews.com/2023/01/353765/european-commissioner-oliver-varhelyi-to-visit-morocco-in-february>

69 <https://libyaobserver.ly/inbrief/menfi-meets-algerian-fm-tripoli>

Altıncı gelişme Tunus'ta halkın parlamento seçimlerinin ikinci turunda oy kullanmasıdır. Pazar günü yapılacak ikinci tur seçimleri Arap dünyasının dört bir yanında izlenmektedir. Seçmenler, Nahda Partisi tarafından yönetilen ve daha sonra 2021'de Kays Said tarafından dağıtılan önceki yasama meclisinin yerini alacak temsilcileri seçmektedir. Yetkililerin güvenlik gerekçesiyle oy verme saatlerini kısıtladığı Cezayir ve Libya sınırlarına yakın gergin bölgeler dışında, sandıklar pazar günü sabah 8'de açıldı. Sandıkların geçerliliğinin önemli bir göstergesi olan katılım oranının pazar gecesi, seçim sonuçlarının ise takip eden günlerde açıklanması beklenmektedir. 161 sandalyeli parlamentoda ilk tur oylamada 23 aday ya hiç muhalefetle karşılaşmadıkları için ya da oyların yüzde 50'sinden fazlasını aldıkları için sandalye kazandı.⁷⁰

Yedinci gelişme dış politika bağlamında, Tunus ve Libya Dışişleri Bakanları ikili iş birliği üzerine görüşmesidir. Tunuslu Osman Cerendi ve Libya Dışişleri Bakanı Necla Menguş, Libya'nın başkenti Trablus'ta düzenlenen Arap Ülkeleri Dışişleri Bakanları toplantısı çerçevesinde bir araya geldi. Cerendi ve Menguş pazar günü Trablus'ta potansiyel iş birliği alanlarını görüştü. Tunus Dışişleri Bakanlığında yapılan açıklamada Cerendi ve Menguş'un Trablus'ta düzenlenen Arap Ülkeleri Dışişleri Bakanları İstişare Toplantısı dışında bir araya geldiği belirtildi. Görüşmede ikili ilişkiler ve ortak iş birliği alanlarıyla ilgili konular da ele alındı. Pazar günü yapılan toplantıya aralarında Cezayir, Tunus ve Katar'ın dışişleri bakanları katıldı. Toplantıya Arap Birliği Genel Sekreteri Ahmed Ebu'l-Geyt, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Mısır'ın temsilcileri katılmadı.⁷¹

Sekizinci gelişme bu hafta Libya'da ABD'nin Libya'da demokratik kurumların oluşturulmasına verdiği destek üzerinedir. ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Samuel Warburg, ABD'nin Birleşmiş Milletler (BM) Libya temsilcisi Abdulaye Bathily'nin tüm tarafları anayasal bir çerçeve ve seçimler için kesin bir zaman dilimi üzerinde anlaşmaya teşvik etmek amacıyla yürüttüğü arabuluculuk çabalarına tam destek verdiğini söyledi. Warburg'a göre seçimler için uygun bir tarihin seçilebilmesi için Libya'nın tüm önemli figürlerinin iş birliği yapması kritik önem taşımaktadır. Warburg, "Amacımız Libyalı yetkililerin mümkün olan en kısa sürede seçimleri düzenlemeyi kabul ettiklerini görmek ve Libya halkının Libya için daha güvenli ve müreffeh bir gelecek yaratabilecek birleşik bir seçilmiş yönetim beklentilerini karşılamaktır" dedi.⁷²

Dokuzuncu gelişme, Sisi'nin Erivan'daki Cumhurbaşkanlığı Sarayı'nda Ermenistan Cumhurbaşkanı ile görüşmesidir. Cumhurbaşkanı Abdulfettah Sisi, 29 Ocak Pazar günü Ermenistan'ın başkenti Erivan'daki Cumhurbaşkanlığı Sarayı'nda verilen resmî tören kapsamında Ermenistan Cumhurbaşkanı Vahagn Khachaturyan ile bir araya geldi.

70 <https://www.africanews.com/2023/01/29/tunisians-vote-in-the-second-round-of-parliamentary-elections/>

71 <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/tunisian-libyan-foreign-ministers-discuss-bilateral-cooperation/2794519>

72 <https://libyaobserver.ly/inbrief/us-affirms-support-establish-democratic-institutions-libya>

Cumhurbaşkanlığı Sözcüsü, Cumhurbaşkanı Sisi'nin Cumhurbaşkanı Khachaturyan ile kapalı görüşmelerde bulunduğunu ve ardından iki ülke delegasyonlarının da dâhil olduğu genişletilmiş bir toplantı yaptığını söyledi. Khachaturyan, Sisi'nin tarihî ziyaretini memnuniyetle karşılamış ve iki dost ülke arasındaki uzun süreli bağlara değer vererek Ermenistan'ın Mısır'a olan desteğini resmî ve halk düzeyinde dile getirdi. Ermenistan Cumhurbaşkanı, Mısır ekonomisindeki reform adımlarını ve devam etmekte olan büyük ulusal projeleri överek ülkesinin Mısır'ın kalkınma çabalarını desteklemeye ve onu her alanda desteklemeye olan istekliliğinin yanı sıra Mısır ile teknik uzmanlık alışverişinde bulunmayı ve uygulamada iş birliği yapmayı dört gözle beklediğini vurguladı.⁷³

Onuncu gelişme ise Sisi'nin ikili ilişkileri geliştirmek için Hindistan'ı ziyaret edeceğinin bildirilmesidir. Mısır Cumhurbaşkanı Abdulfettah Sisi, ikili ilişkileri geliştirmeye yönelik adımları görüşmek üzere 31 Ocak Salı günü Hindistan'a yeni bir ziyaret planlamaktadır. Cumhurbaşkanlığı sözcüsünün yaptığı açıklamaya göre Sisi, ziyareti sırasında Hindistan'ın Cumhuriyet Günü kutlamalarına onur konuğu olarak katılacaktır. Sözcüye göre Mısır Cumhurbaşkanı, Başbakan Narendra Modi ve Cumhurbaşkanı Droupadi Murmu'nun da aralarında bulunduğu bir dizi Hintli yetkiliyle bir araya gelerek ikili iş birliğini güçlendirecek adımları görüşecektir.⁷⁴

On birinci gelişme bu hafta Afrika Kıtası'nda siyaset bağlamında en yoğun gündeme sahip ülke olan Sudan'a Etiyopya başbakanının ziyaretidir. Etiyopya Başbakanı Abiy Ahmed, 2021 askerî darbesinden bu yana Hartum'a yaptığı ilk ziyareti kapsamında Sudan Egemenlik Konseyi Başkanı ve Silahlı Kuvvetler Komutanı Abdulfettah el-Burhan ile görüşmek üzere 26 Ocak Perşembe günü Sudan'ı ziyaret etmiştir. İki lider, Hartum ile Addis Ababa arasındaki bağların ve ortak bölgesel meselelerin nasıl güçlendirilebileceğini ele aldılar. Yerel medya, Etiyopya başbakanının Sudan'daki mevcut siyasi durum ve ordu ile Sudan'daki sivil ve isyancı gruplardan oluşan siyasi bir koalisyon olan Özgürlük ve Değişim Güçleri arasında henüz imzalanmamış olan nihai siyasi anlaşma hakkında da görüşmelerde bulundu. İki lider ayrıca Etiyopya'daki Tigray krizini ele alma yollarını ve Sudan'ın doğusundaki Etiyopyalı mültecilerin insani durumunu da görüştü. Ayrıca Abiy Ahmed, Sudan Egemenlik Konseyi Başkan Yardımcısı ve Hızlı Destek Kuvvetleri Komutanı Muhammed Hamdan Dagalo ile de ayrı bir görüşme gerçekleştirdi.^{75 76}

On ikinci gelişme Sudan'ın fiilî lideri Abdulfettah el-Burhan, Addis Ababa ve Hartum'un, Mısır'ın tehdit olarak gördüğü Mavi Nil üzerindeki tartışmalı bir Etiyopya Barajı konusunda "birlik ve anlaşma içinde" olduğunu iddia etmesidir. Lideri olduğu egemenlik

73 <https://african.business/2023/01/apo-newsfeed/egypt-president-el-sisi-meets-armenian-president-at-presidential-palace-in-yerevan/>

74 <https://www.aa.com.tr/en/africa/egypt-s-sisi-to-visit-india-to-boost-bilateral-relations/2796002>

75 <https://www.voaafrica.com/a/ethiopia-pm-visits-sudan/6934852.html>

76 <https://www.aa.com.tr/en/africa/ethiopias-premier-in-sudan-for-talks-on-bilateral-issues/2798639>

konseyinden yapılan açıklamaya göre, Burhan, Sudan ve Etiyopya'nın Büyük Etiyopya Rönesans Barajı (GERD) ile ilgili tüm konularda uyumlu ve hemfikir olduklarını vurguladı. Projenin inşaatına 2011 yılında başlanmasından bu yana, Etiyopya ile yukarı kıyıdaş olan Mısır ve Sudan arasında gerginlikler yaşanmaktadır. Açıklamada Başbakan Abiy Ahmed'in "Rönesans Barajı'nın Sudan'a herhangi bir zarar vermeyeceğini, aksine elektrik açısından fayda sağlayacağını teyit ettiği" belirtildi.⁷⁷

On üçüncü gelişme Sudan'ın Darfur suçları nedeniyle UCM ile iş birliğini durdurmasıdır. Savcı Kerim Han 26 Ocak Perşembe günü yaptığı açıklamada, verilen güvencelere ve yapılan anlaşmalara rağmen Sudan'ın Darfur bölgesinde işlenen savaş suçlarına ilişkin soruşturmalarda Uluslararası Ceza Mahkemesine (UCM) yardımcı olmadığını söyledi. Savcı Kerim Han, 29 Ağustos 2022 tarihinde gazetecilere yaptığı açıklamada, ordu liderliğindeki Egemenlik Konseyinin lideri Abdulfettah el-Burhan'ın Darfur'la ilgili suçlara yönelik UCM soruşturmalarını destekleyeceğine dair açık bir söz verdiğini belirtmişti. Burhan bunun sonucunda Hartum'da UCM ülke ofisinin kurulmasına, UCM personeline çoklu giriş vizesi verilmesine, UCM'nin soruşturmaları için önemli belgelere sınırsız erişim hakkı tanınmasına, mevcut veya eski hükûmet tanıklarına erişim izni verilmesine ve UCM savcılığına tam destek ve iş birliği sağlanmasına rıza gösterdi. Han, beş ay sonra 15 üyeli kurula verdiği brifingde Sudanlı yetkililerin iş birliğinin adaletle ulaşmak ve mağdurların adalet talebine cevap vermek için elzem olduğunu söyledi. Sudan hükûmetinin, şartın 7. bölümü uyarınca konsey tarafından 1593 sayılı kararda öngörülen iş birliği gerekliliklerini yerine getirmediğini belirten Han, bunu ifade etmekten hiç de mutluluk duymadığını sözlerine ekledi. "Son brifingimden bu yana iş birliği gelişmedi, kötüleşti" eleştirisinden önce, üst düzey Sudanlı yetkilinin verdiği sözleri ya da mutabık kalınan anlaşmayı yerine getirmediğini söyleyerek sözlerine devam etti. Birkaç vizenin teslim edildiğini ve yolcuların Sudan'a tek giriş vizesiyle geldiklerinde, iç seyahat izinlerini almadan önce uzun süre beklemeleri gerektiğini ve bunun da Sudan'a erişimin zorluğunu arttırdığını söyledi. Savcı sözlerine tanıklara, kanıtlara ve hatta ulusal arşivlerde tutulan kamu kayıtlarına erişimin yetkililer tarafından yasaklandığını söyleyerek devam etti. Kendilerine yapılan 34 yardım çağrısının cevapsız kaldığını vurguladı. Sudan Büyükelçisi, UCM'nin yardım talepleriyle ilgili bürokratik engellerden bahsederek, Adalet Bakanlığında Dışişleri Bakanlığına gerekli yetki devrinin yapılmamasının bu tür taleplerin yerine getirilmesini engellediğini belirtti.⁷⁸

On dördüncü gelişme ise Sudan'da uzun bir süredir sağlanmaya çalışılan barış üzerinedir. Bu minvalde JEM'in Sudan'ın barış gözden geçirme sürecine katılmayı reddetmesi öne çıkmaktadır. Juba Anlaşması'nı imzalayan Demokratik Blok Grupları, Üçlü Kolay-

⁷⁷ <https://www.africanews.com/2023/01/27/sudan-is-in-agreement-with-ethiopia-over-its-blue-nile-dam/>

⁷⁸ <https://sudantribune.com/article269983/>

laştırma Mekanizması tarafından 31 Ocak'ta yapılması planlanan barış anlaşmasının gözden geçirileceği konferansa katılmaları için yapılan daveti reddetti. Blok, Üçlü Mekanizma tarafından kolaylaştırılan devam eden siyasi süreci reddediyor ve çerçeve anlaşmasının müzakerelere açılması çağrısında bulunmaktadır. JEM sözcü yardımcısı Hasan İbrahim Fadl ise siyasi güçlerin 31 Ocak'ta Hartum'da yapmayı planladıkları çalıştay ve toplantılarla ilgilenmediklerini vurguladı. Fadl ayrıca konferansı düzenleyenlerin sürece taraf olmadıklarını çünkü Juba Anlaşması'nın değerlendirme sürecine ilişkin süreçleri ve tarafları özellikle belirlediğini belirtti. Arabulucu tarafından yapılan davet doğrultusunda 10 Şubat ve 13 Şubat tarihleri arasında, neyin uygulanıp neyin uygulanmadığını, uygulama sürecini engelleyen zorlukları ve olası çözümleri tespit etmek üzere bir çalıştay düzenlenecektir. Hükûmet, çeşitli imzacı tarafların baş müzakerecileri ve arabulucu bu ilk turda yer alacaktır. Taraflar ikinci aşamada ilk konferansın sonuçlarını gözden geçirecek ve barış anlaşması için yeni bir uygulama matrisini onaylayacaklardır.⁷⁹

On beşinci gelişme Egemenlik Konseyi Başkanı Abdulfettah el-Burhan ve yardımcısı Muhammed Hamdan Dagalo'nun sınır güvenliği konusunda Çad Cumhurbaşkanı Muhammed İdris Debi ile gerçekleştirmeyi planladığı görüşmedir. El-Burhan ve Dagalo ayrı ayrı yapacakları ziyaretlerde Encemine'de Çad Geçici Askerî Konseyi Başkanı Muhammed İdris Debi ile bir araya geleceklerdir. Bu iki ziyaret Orta Afrika Cumhuriyeti ile sınırın kapatılması ve Rusya tarafından desteklenen Devlet Başkanı Faustin-Archange Touadéra'ya muhalif isyancı güçlerin iki ülkede varlık gösterdiğine dair haberlerin ardından gerçekleşti. Üst düzey bir diplomata göre Burhan pazar günü Çad'ın başkentine giderek sınırdaki silahlı grupların varlığı, güvenlik zafiyetleri ve son dönemdeki aşiret çatışmaları olmak üzere üç temel konuyu ele alacaklardır. Ayrıca Çad, 5 Ocak'ta bir grup ordu komutanının darbe girişimini engelledi. Encemine'deki güvenlik güçlerine göre bu girişim Çad İnsan Hakları Örgütü Başkanı Baradine Berdei Targuio tarafından yönetilmekteydi. Ayrıca, Hızlı Destek Güçleri (RSF) temsilcileri Sudan Tribune'e Dagalo'nun sınır güvenliği ve kabile saldırıları hakkında görüşmelerde bulunmak üzere pazartesi günü Encemine'yi ziyaret edeceğini resmî olarak teyit etti.⁸⁰

On altıncı gelişme ise BM'nin yeni İnsan Hakları Uzmanının Sudan'a gerçekleştireceği ziyarettir. BM'nin Sudan'daki insan hakları uzmanı Radhouane Nouicer, Aralık 2022'de atanmasından bu yana Afrika'nın doğusundaki ülkeye ilk ziyaretini gerçekleştirecektir. Cenevre'deki İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi 27 Ocak Cuma günü yaptığı açıklamada, yeni uzmanın 28 Ocak'ta Sudan'a yedi günlük resmî bir ziyaret başlatacağını duyurdu. Bu yolculuk Batı Darfur eyaletinin başkenti el-Cuneyna'yı da içerecektir. Duyuruda şu ifadelere yer verildi: "3 Şubat'ta sona erecek olan bu ziyaret sırasında üst düzey

⁷⁹ <https://sudantribune.com/article270057/>

⁸⁰ <https://sudantribune.com/article270022/>

hükûmet yetkilileri, sivil toplum grupları, insan hakları savunucuları, BM organlarının başkanları ve diplomatik birlik üyeleriyle bir araya gelecektir.” Bağımsız uzman için şartlar arasında mağdurlara daha fazla ilgi gösterilmesi, toplumsal cinsiyet perspektifinin sağlanması ve sivil toplum örgütleri de dâhil olmak üzere ilgili tüm taraflarla etkileşim içinde olunması yer almaktadır. BM insan hakları örgütü, Nouicer’in Sudan hükûmetinin selefi tarafından yapılan tavsiyeleri uygulamasını ve BM İnsan Hakları yüksek temsilcisi Volker Türk’e Kasım 2022’de Sudan’a yaptığı ziyaret sırasında verilen sözleri yerine getirmesini de izleyeceğini belirtti. Açıklamaya göre, uzmanın ziyareti sırasında elde edeceği bulgular, yüksek temsilci Türk’ün 3 Mart 2023 tarihinde BM İnsan Hakları Konseyinin 52. oturumunda Sudan’daki insan hakları durumuna ilişkin yapacağı sözlü bilgilendirmeye katkıda bulunacaktır. Ayrıca yüksek temsilcinin haziran ayında İnsan Hakları Konseyi’nin 53. oturumunda sunacağı kapsamlı rapora da katkıda bulunacaktır.⁸¹

• Ekonomi

Kuzey Afrika’daki ekonomi gelişmeleri incelendiğinde bu hafta on bir temel gelişme ön plana çıkmaktadır.

Birincisi, Fas Ekipman Bakanı Nizar Baraka’nın, Tichka tüneli altyapı projesinin VI. Muhammed Yatırım Fonu’ndan yararlanmasını istemesidir. Yakın zamanda Draa-Tafilalet bölgesine yapılan bir çalışma ziyaretinin oturum aralarında Baraka, altyapı projesinin 10 milyar MAD (988 milyon \$) yatırım gerektirdiğini söyledi. Baraka, “Ticha tüneline, Mohammed VI Yatırım Fonu’nun desteğinden yararlanan projeler listesine dâhil etmek için çalışacağız ” dedi. Ayrıca, hükûmetin projeyi tamamlamanın en iyi yolu üzerine birkaç fizibilite çalışması yürüttüğünü vurguladı.⁸²

İkincisi, Uluslararası Para Fonunun (IMF), Fas’ı son iki yılda art arda gelen küresel krizlerin sosyal ve ekonomik etkisini hafifleten güçlü bir politika uyguladığı için takdir etmesidir. IMF en son ülke profilinde, Fas’ın makroekonomik politikaları hakkında olumlu bir değerlendirme yaptı. İstikrara yönelik riskler devam ederken, sürekli güçlü politikalar ve reformların hızlı uygulanmasının gelecekte ülkenin ekonomik faaliyetini destekleyeceği belirtildi. IMF ayrıca Fas merkez bankasının enflasyonu kontrol altına almak için daha sıkı bir para politikası rejimine geçme kararına övgüde bulundu.⁸³

Üçüncüsü, bir danışmanlık şirketi olan Green For South’un yeni bir raporuna göre, Fas’ın iklim eylemini finanse etmek için kanallar oluşturmada bölgesel bir lider konumunda olmasıdır. “İklim Finansmanı Hazırlık Endeksi” başlıklı rapor, Fas’ın Kuzey Afrika’da iklim finansmanını desteklemek için uygun düzenlemeleri ve yönergeleri benimseyen

81 <https://sudantribune.com/article269989/>

82 <https://www.morocoworldnews.com/2023/01/353709/tichka-tunnel-infrastructure-project-requires-investment-of-mad-10-billion>

83 <https://www.morocoworldnews.com/2023/01/353711/imf-commends-moroccos-strong-response-to-recent-global-shocks>

ilk ülke olduğunu belgelemektedir. Rapora göre, Fas şu anda iklim finansmanı faaliyeti hacmine ve etkili bilinçlendirme programlarına ev sahipliği yapmaktadır.⁸⁴

Dördüncüsü, Fas hükûmetinin toplam bütçesi 28,5 milyar MAD (2,8 milyon \$) olan 26 yatırım projesini onaylamasıdır. Projeler, 3.735'ten fazla doğrudan iş ve 23.182 dolaylı iş yaratacak şekilde ayarlandı. Projeler, Fas Devlet Başkanı Aziz Akhannouch başkanlığındaki bir hükûmet yatırım komisyonunun Rabat'ta yaptığı bir toplantıda onaylandı. Resmî açıklamaya göre komisyon, toplantıda 12 anlaşma taslağı ve 14 değişikliği de inceledi. Onaylanan projeler büyük ölçüde yüksek öğretim sektöründe kümelenmekte, bunu sanayi sektörü ve turizm izlemektedir. Yüksek öğrenimle ilgili projeler 1.560 doğrudan istihdam yaratacak, bunu ticaret ve emlak sektörü ile turizm sektörü izleyecektir.⁸⁵

Beşincisi, Petrol ve Gaz Bakanı Muhammed Aun'un, Zawiya, Tobruk ve Sarir rafinerilerinin Libya'nın toplam yakıt tüketiminin yalnızca %20 ila 25'ini üretmesi nedeniyle Libya'nın petrol ihtiyacının çoğunu ithal ettiğini ifade etmesidir. Aun, BAE Sürdürülebilirlik Haftası Zirvesi'ne katılımının yanı sıra Suudi Al-Ekhbariya TV kanalına verdiği röportajda, Arap ülkelerini Libya'daki petrol endüstrisine yatırım yapmaya davet ederek, "Haziran 2022'den bu yana Libya, çoğu yerel pazarda dolaşan günde 1 milyon 200 bin varil petrol ve yaklaşık 2 milyar 600 milyon fit küp gaz olarak tahmin edilen istikrarlı bir petrol üretimini korumayı başardı" dedi. Bakana göre, Ulusal Petrol Şirketi üretimi üç yıl içinde yaklaşık iki milyon varile çıkarmayı planlamaktadır ancak bunun için petrol rafinerisi ve petrokimya yatırımlarına yönelik yoğun bir çaba gerektiğini açıklamasında vurguladı.⁸⁶

Altıncısı, Arabian Gulf Oil Company'nin (AGOCO) Yönetim Kurulu Başkanı Salah el-Qatrani'nin, şirketin yaklaşık 94 milyon varil ham petrol üretebildiğini ve günlük ortalama 280 bin varil petrol üretimi gerçekleştirdiğini belirtmesidir. Tobruk'taki Harika petrol limanından 69 petrol tankeri ile 66 milyon varil ihraç etmiştir. Ulusal Petrol Şirketi (NOC) Facebook sayfasına göre bu bilgi, 22 Ocak Pazar günü NOC Başkanı Ferhat Bengdara'nın başkanlık ettiği AGOCO'nun Bingazi'deki Genel Kurulu toplantısında geldi.⁸⁷

Yedincisi, İtalyan Endüstrisi Fuarı'nın, 35 İtalyan firmanın katılımıyla 23 Ocak Pazartesi günü Trablus'ta açılmasıdır. Etkinlik, Libya İtalyan Ticaret Odası tarafından organize edilmekte ve Misrata Serbest Bölgesi sponsorluğunda gerçekleştirilmektedir. Trablus Uluslararası Fuarı gerekçesiyle düzenlenen açılış törenine Ekonomi ve Ticaret Bakanı Muhammed Al-Hawij, Libya Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı ve Libya'daki İtalyan Ticaret Ofisi Müdürü katıldı. Bakan Al-Hawij, organizatörün yerli ve uluslararası şirketler arasındaki ticari bağları geliştireceğini umduğu çabalarına övgüde bulundu.⁸⁸

84 <https://www.morocoworldnews.com/2023/01/353745/report-morocco-leads-north-africa-in-climate-finance>

85 <https://www.morocoworldnews.com/2023/01/353746/moroccos-government-approves-26-investment-projects-for-2023>

86 <https://libyaobserver.ly/economy/aoun-libya-produces-25-its-oil-derivatives>

87 <https://libyaobserver.ly/inbrief/agoco-s-oil-production-reached-280000-bpd>

88 <https://libyaobserver.ly/economy/tripoli-fair-hosts-italian-industry-exhibition>

Sekizincisi, Libya Ulusal Petrol Şirketi (NOC) Başkanı Ferhat Bengdara'nın, NOC tesisinin başarılı bir şekilde işletilmesinin ardından Ras Lanuf sanayi kompleksini yeniden faaliyete geçirmeyi sabırsızlıkla beklediğini açıklamasıdır. Ras Lanuf'un genel kurul toplantısına başkanlık ederken, Bengdara NOC'un petrol ve gaz üretim şirketine verdiği desteğin devam ettiğini yineleyerek, "Şirket, ulusal ekonomiyi güçlendirmek ve yerel pazarın ihtiyaçlarına hizmet etmek için endüstriyel kompleksi tam kapasiteyle yeniden başlatmak için tüm olanaklardan yararlanacak" dedi.⁸⁹

Dokuzuncusu, İtalyan enerji şirketi Eni ve Libya'nın Ulusal Petrol Şirketi'nin (NOC), Kuzey Afrika ülkesi Libya'daki güvensizlik ve siyasi istikrarsızlığa rağmen Avrupa'ya enerji arzını artırmayı amaçlayan 8 milyar dolarlık bir gaz üretim anlaşması imzalamasıdır. İtalya Başbakanı Giorgia Meloni'nin Trablus'a yaptığı bir ziyaret sırasında imzalanan anlaşma ile iki açık deniz gaz sahasının geliştirilmesi yoluyla Libya iç pazarının yanı sıra ihracatı için gaz üretiminin artırılması amaçlanmaktadır.⁹⁰

Onuncusu, Libya Maliye Bakanı Halid Al-Mabrouk'un, Moritanya'nın Libya'ya olan borçlarının ödenmesi konusunu Moritanya Cumhurbaşkanı Mohamed Ould Ghazouani ile görüşmesidir. İki taraf, iki ülke arasındaki ikili ilişkileri desteklemenin ve Arap Mağrip Birliği ülkelerinde gıda güvenliğini sağlamanın yollarını tartıştı. Öte yandan Maliye Bakanlığının kısa açıklamalarına göre bakan, Zimbabve Cumhurbaşkanı Emmerson Mnangagawa ile Afrika kıtasında gıda güvenliğinin sağlanması ve iki Afrika ülkesi arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi konularını görüştü.⁹¹

On birincisi ise Reuters tarafından 25 Ocak Çarşamba günü yapılan bir ankete göre, Mısır ekonomisi mevcut mali yılda hükûmetin tahmin ettiğinden daha hızlı bir şekilde %4,8 büyüyecek, ancak orta vadede hükûmetin hedeflerini tutturamayacak olmasıdır. Reuters'in 9-24 Ocak tarihlerinde 18 ekonomistin katıldığı 30 Haziran'da sona eren mali yıl için yaptığı anketteki tahminler, hükûmetin IMF'ye 30 Kasım'da yazdığı niyet mektubunda öngördüğü %4,0 büyümenin üzerindedir. Ancak, sonraki üç yıl için anket, hükûmetin orta vadeli görünümünden daha az olan %4,5, %5,3 ve %5,4'lük büyüme öngördü. Hükûmet, "Orta vadede, acil baskılar hafifledikçe ve yapısal reform gündemimizin uygulanmasıyla birlikte, büyümenin %5-1/2 ile %6 arasında artacağı tahmin ediliyor" dendi.⁹²

• Güvenlik ve Terör

Kuzey Afrika'daki güvenlik, göç ve terör gelişmelerinde bu hafta beş temel başlık ön plana çıkmaktadır.

89 <https://libyaobserver.ly/inbrief/noc-restart-ras-lanuf-industrial-complex%C2%A0>

90 <https://www.reuters.com/world/italys-meloni-expected-sign-major-gas-deal-she-starts-libya-visit-2023-01-28/>

91 <https://libyaobserver.ly/inbrief/minister-finance-discusses-settlement-debts-owed-mauritania-libya>

92 <https://www.reuters.com/world/middle-east/egypt-economic-growth-this-year-seen-quicker-than-government-forecast-2023-01-25/>

Birincisi, milis grupların liderlerinden birine düzenlenen suikast girişiminin ardından Libya'nın başkenti Trablus'un 30 kilometre güneybatısında yer alan Vurşafana kentinde konuşlanmış milisler arasında gerginliğin artmasıdır. Evlad-ı İsa bölgesinde, 3. Piyade Tugayı Milisleri Komutanı Remzi el-Laffa'nın evine saldırı düzenlenmesi sonucu milis üyeleriyle çıkan çatışmada 3 kişinin yaralandığı aktarıldı. Habere göre 3. Piyade Milislerine düzenlenen saldırıdan, Muammer Al-Davi'ye bağlı olan milislerin sorumlu tutulduğu iddia edildi. Al-Davi'nin ise, EL-Laffa'ya düzenlenen saldırıyı reddettiği söylendi.⁹³

İkincisi, güney Libya'da Halife Hafter saflarında yıllarca savaşan, Demokrasi ve Kalkınma Güçleri Birliği olarak da bilinen Çadlı isyancılar, Libya'dan ayrılmaya hazır olduklarını duyurmalarıdır. Yaptıkları açıklamada, Ağustos 2022'de Çad hükûmetiyle isyancılar arasında imzalanan Doha Barış Anlaşması gereği Libya'daki mevzileri terk edeceklerini ve Çad'a döneceklerini söylemişlerdir.⁹⁴

Üçüncüsü, Kızılhaç Örgütü'nün (IFRC) çarşamba günü yaptığı açıklamada, Libya kıyılarında içinde Afrikalı göçmenlerin bulunduğu teknenin alabora olması sonucu en az 8 kişinin hayatını kaybettiği, yaklaşık 100 kişinin de batan teknedeki kurtarılmasıdır. Arama kurtarma çalışmalarını yürüten Kızılhaç'a göre, 150 kişinin İtalya'ya ulaşmak amacıyla tekneye bindiği ifade edildi. Libya'nın İtalya'ya yakınlığı ve kontrolü zayıf sınırları nedeniyle Avrupa'ya ulaşmak isteyen Sahraaltı Afrikalı ülke vatandaşları için önemli bir geçiş noktası olduğu bilinmektedir.⁹⁵

Dördüncüsü, Fransız tıbbi yardım kuruluşu Sınır Tanımayan Doktorlar'ın (MSF), 27 Ocak Cuma günü Libya kıyılarında 237 göçmenin kurtarılmasına ilişkin görüntüleri paylaşmışlardır. STK'nın gemisi, çarşamba günü ülkenin başkenti Trablus'un kuzeyinde seyrederken bir yardım çağrısı aldığı ve göçmenleri Avrupa'ya ulaştırmaya çalışan lastik botlarla karşılaştıkları aktarıldı. Aşırı kalabalık olduğu söylenen botlardan 237 göçmenin kurtarıldığı ifade edildi. Deniz kurtarma koordinasyon merkezinin talimatlarını takiben geminin daha sonra kuzey İtalya'nın La Spezia Limanı'na doğru yola çıktığı bildirildi.⁹⁶

Beşincisi, yetkililer tarafından yapılan açıklama göre, pazartesi günü Sudan'ın güneyinde bir otobüs durağına silahlı kişiler tarafından ateş açılması ve en az dört kişinin öldüğünün bildirilmesidir. Olayın ardından yetkililerin, bir ay süreceği bir olağanüstü hâl ilan ettikleri aktarıldı. Saldırının Kadugli'de gerçekleştiği bildirildi.⁹⁷

93 <https://tr.al-ain.com/article/libya-savas-tamtamlari>

94 <https://libyaobserver.ly/news/after-years-fighting-alongside-haftar-chadian-armed-faction-withdraws-southern-libya>

95 https://www.voaafrica.com/a/med-migrants-die-near-libya/6933486.html?utm_source=dldr.it&utm_medium=twitter

96 https://www.africanews.com/2023/01/27/237-migrants-rescued-off-libyan-coast-doctors-without-borders/?utm_term=Autofeed&utm_medium=AfricanewsEN&utm_source=Twitter#Echobox=1674859848

97 <https://apnews.com/article/khartoum-abdel-aziz-south-sudan-2cd0fa442c2bcc33a45ee74f8e76353c>

HAFTALIK RUSYA BASIN ANALİZİ

(23-29 OCAK 2023)

• Cezayir Dış Politikasında Uluslararası Kuruluşlar

Rusya Uluslararası İlişkiler Konseyi (RUIK) sayfasında [“Cezayir Dış Politikasında Uluslararası Kuruluşlar”](#) başlıklı değerlendirme yazısı yayımlandı. Makalenin yazarları Rusya Bilimler Akademisinde Doğu Araştırmaları Enstitüsü Arap ve İslam Araştırmaları Merkezi laboratuvar araştırmacısı Anastasia Vasilenko ve Rusya Bilimler Akademisinde Arap ve İslam Araştırmaları Merkezi Araştırma Görevlisi Grigory Lukyanov Cezayir dış politikasındaki gelişmeleri alt başlıklarla ayrıntılı şekilde ele almıştır. Yazıya göre, Cezayir’in, Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika’nın ekonomi birliği olan BRICS’e katılmak için resmî olarak başvuruda bulunması ve ülke yönetiminin Rusya-Ukrayna krizinde aldığı pozisyon, dikkatleri bu Kuzey Afrika ülkesine çekiyor: Abdulmecid Tebbun’un iktidara gelmesi Cezayir dış politikasında yeni bir sayfa açarak gerek Kuzey Afrika ve Batı Akdeniz’deki duruma gerekse Arap ülkelerinin küresel siyasi ve ekonomik süreçlere katılımına yeni bir bakış açısını beraberinde getirdi. Cezayir dış politikasının gözle görülür şekilde yoğunlaşmasına dikkat çeken uzmanlar, söz konusu gelişmelerin 2022’de bölgesel uluslararası ilişkiler sistemindeki en önemli değişikliklerden biri olarak adlandırılabilirdiğini ve bir bütün olarak Kuzey Afrika’daki durumu etkileme olasılığını ifade ettiler. Ayrıca, Cezayir dış politika retoriğinin sertliğine, Fas, İspanya, Fransa ile ilişkilerin kalıcı olarak ağırlaşmasına ve Cezayir parlamentosunun silahlı kuvvetlere askerî operasyonlar yürütme yetkisi vermesini talep eden güney sınırlarından gelen alışılmadık tehditlerin artmasına değinen uzmanlar, durumu şu şekilde özetlediler: “Cezayir’in tarihsel olarak oluşturulmuş ilke ve yönlere olan bağlılığını olumlu bir şekilde nitelendiren ‘yeni’ dış politikası, sadece etkili bölgesel aktör statüsünün kazanılmasını değil, aynı zamanda daha istikrarlı bir alt bölge güvenlik sisteminin oluşumunu da destekleyebilir.”

• ABD, Rusya ve Çin’in Afrika Stratejisini Eleştirdi

Rusya Dışışleri Bakanı Sergey Lavrov’un, Afrika gezisi Rusya basınında geniş yer buldu. “Nezavismaya” gazetesinin 25 Ocak sayısında yayımlanan [“ABD, Rusya ve Çin’in Afrika Stratejisini Eleştirdi”](#) başlıklı uzman görüşlerine dayanan yazıda söz konusu haber, “Moskova yine Kara Kıta mücadelesine giriyor” ifadeleriyle değeriendirildi. Yazıya göre, Washington, Rusya’nın Kara Kıta’daki varlığı, özellikle Güney Afrika, Rusya ve Çin donanmalarının yapacakları ortak deniz tatbikatlarının yanı sıra Wagner Grubunun eylemleriyle ilgili olarak duyduğu endişeyi dile getirdi. Yazıda görüşlerine baş vurulan akademisyen Aleksey Vasiliev durumu şu şekilde özetledi: “Afrika, Rusya politikasının önemli yönlerinden biri hâline geliyor. Lavrov’un gezisi bu yaz St. Petersburg’da yapılacak Rusya-Afrika zirvesiyle bağlantılıdır. ABD bu gelişmelere karşı çıksa da ancak sömürge dönemlerinden bu yana Afrika’da, Amerikan ve

Avrupa karşıtı duyguların çok güçlü olduğu göz ardı edilmemelidir. Yerel medya Batı propagandasını tekrarlasa da bazı ülkelerde Rusya'ya yönelik tutum olumlu. Elbette söz konusu ülkelerin Moskova'dan bir miktar mali yardım bekledikleri de muhtemeldir." Uzmana göre Wagner Grubu, Orta Afrika Cumhuriyeti'nde yapılan seçimlere yardımcı olurken, Fransa durumlarla baş edemedi ve Mali'de ve diğer ülkelerde darbelerle karşı karşıya kaldı. Ayrıca, Çin'in, Afrika ile ticarete öne çıktığına dikkat çeken analist, bu durumun olumsuzluğa yol açtığını belirtti: "Öyle ki Batı, Afrika'nın kendi politikalarına uymasını istiyor. Bazıları uyum sağlasa da örneğin Fas, Ukrayna'ya Rus tankları gönderdi." Tartışmanın diğer katılımcısı olan Afrika üzerine, Rus uzman Boris Pilyatskin 1960'larda ve 1970'lerde Afrika'da on binlerce Sovyet uzmanlarının çalıştığına işaret etti: "SSCB çöktüğünde, Rusya Afrika'yı terk etti ve önceki konumuna geri dönemedi. Bu nedenle Lavrov'un gezisi daha çok siyasi önemi taşıyor. Nitekim BM'de yaklaşık 50 oya sahip Afrika ülkelerini Moskova'nın tarafına çekmek büyük önem arz ediyor."

• Rusya ve Güney Afrika: Siyasi Anlayıştan Pratik İş Birliğine

25 Ocak'ta "Valday" Uluslararası Tartışma Kulübü "Rusya ve Güney Afrika: Afrika Göründüğünden Daha mı Yakın?" konulu bir tartışmaya ev sahipliği yaptı. Tartışma sırasında uzmanların ele aldıkları konular ["Rusya ve Güney Afrika: Siyasi Anlayıştan Pratik İş Birliğine"](#) başlığı altında kulübün sayfasında yayımlandı. Rusya Dışişleri Bakanlığı Özel Misyonlar Büyükelçisi ve Rusya-Afrika Ortaklık Forumu Genel Sekreterliği Başkanı Oleg Ozerov' göre, olayların uluslararası ilişkilerin yeniden biçimlendirilmesi bağlamında ilerlemesi, Rusya ve Güney Afrika'nın kendilerini aynı tarafta bulmalarına yol açıyor: "İrkçılığa karşı ortak mücadelenin tarihsel deneyimine ek olarak, BRICS ve G20 üyeliği ve çok kutuplu bir dünyanın inşasına ortak katılım da iki ülkeyi birleştiren etkidir". Rusya ile Güney Afrika Cumhuriyeti arasındaki ticaretin büyümesine dikkat çeken Büyükelçi, sadece ikili düzeyde değil, bölgesel düzeyde de iş birliği ve insani bağların daha da geliştirilebileceğini ifade etti. Tartışmanın diğer katılımcısı olan "Afrika İş Girişimi" Birliği Yönetim Kurulu Başkanı Natalia Tsayzer ise Rusya-Afrika temaslarının sadece jeopolitik durum nedeniyle değil, aynı zamanda kıtayla ilişkilerin kurulması bağlamında da giderek daha fazla önem kazandığına dikkat çekti. Ayrıca uzman, Güney Afrika'nın BRICS'teki rolünü incelediğini ve ülkenin gruba katılmasına yönelik umutların henüz gerçekleşmediğine üzüldüğünü ifade etti. Tsayzer, Rusya'nın Güney Afrika ile sadece ekonomik alanda değil, BRICS de dâhil, diğer alanlarda da çok taraflı iş birliğini geliştirmesinin mantıklı olduğu görüşünü savundu. Ekonomi Yüksek Okulu Afrika Çalışmaları Merkezi Direktörü Andrey Maslov, Rusya-Güney Afrika ilişkileriyle ilgili şu yorumda bulundu: "Gerek ikili düzeyde gerekse BRICS düzeyinde ortak kurumlar ve kalıcı mekanizmalar oluşturmak için siyasi karşılıklı anlayıştan pratik adımlara geçmenin gerekli olduğu aşamaya gelinmiştir." Uzman, Rusya ve Güney Afrika arasındaki kilit iş birliği alanlarını şu şekilde sıraladı: "Hint Okyanusu havzasına erişimi olan lojistik koridorların inşası, ticaret için finansal altyapının geliştirilmesi ve sadece turizm değil, aynı zamanda bilimsel ve eğitim programları dâhil ülkeler arasındaki insan mübadelesinin yoğunlaştırılması."

• İsveç Kıvılcımı

Oryantalist Doğu bilimci Andrey Ontikov, İsveçte Kur'an'ın yakılmasının Batı çok kültürlülüğü açısından sonuçları üzerine görüşlerini "İzvestiya" gazetesine değerlendirdi. Gazetenin 25 Ocak sayısında yayımlanan "[İsveç Kıvılcımı](#)" başlıklı yazıya göre, aşırı sağcı "Stram Kurs" partisinin kurucusu Rasmus Paludan'ın Stockholm'deki Türkiye Büyükelçiliği önünde Kur'an-ı Kerim yakmasının ardından İslam dünyasını kasıp kavuran bir dizi gösteriler başlatıldı: "Protestolar, İstanbul ve diğer birçok Türk şehirleri dâhil, Irak, Yemen, İran, Ürdün'de gerçekleşti. Hem radikaller hem de böyle bu eyleme resmen izin veren İsveç, Rusya da dâhil olmak üzere uluslararası düzeyde geniş çapta kınandı." Uzman, tüm bu eylemlerin, Avrupa'daki çok kültürlülük politikasının başarısızlığına ilişkin uzun zamandır bilinen gerçeğin göstergesi olduğu görüşünü savundu: "Ayrıca, bu gerçek yıllar önce tek tek ülkelerde en üst düzeyde kabul edilse de herhangi bir sonuca varılmamış gibi görünüyor."

Analiste göre Kur'an-ı Kerim'in, Türk Büyükelçiliği önünde yakılması tesadüf değil: "Stockholm'ün NATO'ya katılma olasılığını büyük ölçüde Ankara belirliyor. Bu arada Türkiye yetkilileri, İsveç savunma bakanının 27 Ocak'taki Türkiye ziyaretini iptal ettiklerini açıkladı. Erdoğan, Stockholm'ü Kuzey Atlantik İttifakı'na katılmak için destek almayacağı konusunda uyardı." Diğer İslam ülkelerine gelince, uzman "protestolara rağmen bu ülkelerde İsveç ile ilişkiler konusunda pragmatizm hâkim olacak. Nitekim söz konusu ülkelerin NATO'ya üyelik gibi karşılıklı pazarlık için çok ciddi sorunları yoktur" ifadelerini kullandı.

• Rus Girişimcilerin BAE'ye Taşınma Konusunda Yüksek Beklentileri Var

Rusya Bilimler Akademisi Doğu Bilimleri Enstitüsü Arap ve İslam Araştırmaları Merkezinde Kıdemli Araştırma Görevlisi İgor Matveev, "Kommersant" gazetesine verdiği demeçte, bu yıl içerisinde insan ve finansal sermayenin Rusya'dan BAE'ye göçünün yoğunlaştığına dikkat çekerek bu durumun her iki ülkenin ekonomisini etkileyip etkilemeyeceğini ve BAE'nin Rus iş adamlarına yönelik gereksinimlerinin artıp artmayacağını değerlendirdi. Gazetenin 27 Ocak sayısında yayımlanan "[Rus Girişimcilerin BAE'ye Taşınma Konusunda Yüksek Beklentileri Var](#)" başlıklı demeçte yurt dışına ve özellikle BAE'ye olan iş göçünün Rus ekonomisine etkileri üzerinde durulmuştur. Rus girişimcilerin ve son derece kalifiye elemanların, Ukrayna savaşından çok önce BAE'ye taşındıklarını ve Rusya'dan daha yüksek maaşlı iş bulduklarını hatırlatan analist, "bu tür iş göç akışları çok küçük olduğu için Rusya'ya gerçek bir zarar vereceği ihtimali de çok düşüktür" ifadelerini kullandı. Uzmana göre, şu anda turistler haricinde sadece Rusya'dan değil, aynı zamanda diğer Sovyet sonrası ülkelerden BAE'ye gelen gurbetçi ve göçmen sayısı yaklaşık 250 bin kişiyi buluyor: "Çoğu zaman, BAE ile ilgili beklentilerini daha abartılı şekilde sunan Rus girişimcilerin, Dubai Uluslararası Finans Merkezinde gelir kaynağı üzerindeki kontrolün sürekli olarak yoğunlaştığını göz önünde bulundurmaları gerekir."

Analist, Rusya'dan sermaye göçünün BAE ekonomisine sağlayabileceği yardım ihtimali üzerinde de durmuştur: "Moskova ile ticari ve ekonomik iş birliği BAE için ilgi çekici olsa da Batı'nın Rusya karşıtı yaptırımları da göz ardı edilmiyor. Yerel uzmanlara göre, BAE yetkilileri kendi şirketlerini yatırım rejimine katılmaya zorlamasa da ancak ne kendilerini ne de devleti 'yüzüstü bırakmamak' için bu şirketlere faaliyetlerinde düzenlemeler yapmayı tavsiye ederler." Uzman, yatırım faktörü bağlamında BAE'nin Rusya ile iş diyalogundaki tutumunun sertleşip sertleşmeyeceğini şu şekilde değerlendirdi: "Emirlik tarafında, ekonomik, finansal ve teknolojik egemenlik dâhil olmak üzere devlet bağımsızlığını güçlendirme isteği vardır. Bir noktada egemenliğe olan ilgi diğerlerine ağır basarsa BAE yaptırımlara bakmaksızın Rusya ile iş birliğini genişletme çizgisine bağlı kalacaktır."